ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 18. mája 2006 *

Vo veci C-397/03 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora, podané 19. septembra 2003,

Archer Daniels Midland Co., so sídlom v Decatur (Spojené štáty americké),

Archer Daniels Midland Ingredients Ltd, so sídlom v Erith (Spojené kráľovstvo),

v zastúpení: C. O. Lenz, Rechtsanwalt, E. Batchelor, ako aj L. Martin Alegi a M. Garcia, solicitors, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

odvolatelia,

* Jazyk konania: angličtina.

ďalší účastník konania:

Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: R. Lyal, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci J. Flynn, QC, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia K. Schiemann, N. Colneric (spravodajkyňa), E. Juhász a E. Levits,

generálny advokát: A. Tizzano,
tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 18. novembra 2004,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 7. júna 2005,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Archer Daniels Midland Co. (ďalej len „ADM Company“) a jeho európska dcérska spoločnosť Archer Daniels Midland Ingredients Ltd (ďalej len „ADM Ingredients“) požadujú vo svojom odvolaní zrušenie rozsudku Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev z 9. júla 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia (T-224/00, Zb. s. II-2597, ďalej len „napadnutý rozsudok“) v rozsahu, v akom zamietol ich žalobu na čiastočné zrušenie rozhodnutia Komisie 2001/418/ES zo 7. júna 2000 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (vec COMP/36.545/F3 — Aminokyseliny) (Ú. v. ES L 152, 2001, s. 24, ďalej len „sporné rozhodnutie“).

2 Napadnutým rozsudkom Súd prvého stupňa najmä znížil pokutu uloženú spoločne podnikom ADM Company a ADM Ingredients a v zásade zamietol žaloby na zrušenie sporného rozhodnutia.

Právny rámec

3 Článok 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len EDĽP“) s názvom „Uloženie trestu výlučne na základe zákona“ v odseku 1 stanovuje:

„Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu."

4 Podľa článku 4 protokolu č. 7 EDĽP s názvom „Právo nebyť opakovane súdený alebo trestaný":

„1. Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní podliehajúcom právomoci toho istého štátu za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený konečným rozsudkom podľa zákona a trestného poriadku tohto štátu.

...

3. Od tohto článku nemožno odstúpiť podľa článku 15 Dohovoru."

5 Článok 15 ods. 2 nariadenia Rady (EHS) č. 17 zo 6. februára 1962, prvé nariadenie implementujúce články [81] a [82] Zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), stanovuje:

„Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 1 000 do 1 000 000 účtovných jednotiek alebo viac, ale nepresahujúcej 10 %

obratu v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, ak buď úmyselne, alebo z nedbalosti:

a) porušili článok [81] (1) alebo článok [82] zmluvy;...

...

Pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie."

6 Oznámenie Komisie s názvom Usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO, (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia") uvádza:

„Zásady... načrtnuté by mali zabezpečiť priehľadnosť a nestrannosť rozhodnutí Komisie, rovnako v očiach podnikov, ako aj v očiach Súdneho dvora, pričom právomoci Komisie stanovovať pokuty v rozmedzí 10 % celkového obratu, ktoré jej prislúchajú na základe relevantnej legislatívy, ostávajú zachované. Tieto právomoci sa však musia riadiť koherentnou a nediskriminačnou politikou, konzistentnou s cieľmi sledovanými penalizáciou porušení pravidiel súťaže.

Nová metóda určovania výšky pokuty sa bude pridŕžať nasledujúcich pravidiel, ktoré začínajú od základnej čiastky, ktorá sa bude zvyšovať s ohľadom na priťažujúce okolnosti, alebo znižovať s ohľadom na poľahčujúce okolnosti."

7 Podľa štvrtého a šiesteho odseku bodu 1 A usmernení:

„Taktiež bude nevyhnutné brať do úvahy efektívnu ekonomickú kapacitu vinníkov, ktorou môžu spôsobiť značnú škodu iným prevádzkovateľom, najmä spotrebiteľom, tiež je nevyhnutné stanoviť pokutu na úroveň, ktorá zabezpečí, aby mala pokuta dostatočne odstrašujúci účinok.

...

Keď sa priestupok týka viacerých podnikov (napr. kartelov), možno bude nutné v niektorých prípadoch uplatniť zváženie výšky pokút stanovených v rámci každej z troch kategórií, aby bola zohľadnená špecifická záťaž a teda aj reálny dosah porušovania pravidiel každého podniku v hospodárskej súťaži, predovšetkým tam, kde je značná disparita medzi veľkosťou podnikov, ktoré sa dopúšťajú tých istých priestupkov."

Skutkový stav

8 Skutkový stav konania pred Súdom prvého stupňa je v napadnutom rozsudku uvedený takto:

„1 Žalobcovia [ADM Company] a jeho európska dcérska spoločnosť [ADM Ingredients] vykonávajú svoju činnosť v odvetví spracovania obilnín a olejnatých semien. Na trhu s lyzínom sa etablovali v roku 1991.

2 Lyzín je základná aminokyselina, ktorá sa v krmivách používa na nutričné účely. Syntetický lyzín sa používa ako prísada v krmivách, ktoré neobsahujú dostatočné množstvo prírodného lyzínu, napríklad v obilninách, aby sa odborníkom na výživu umožnilo zostaviť režimy na základe proteínov, ktoré zodpovedajú potrebám výživy zvierat. Krmivá, do ktorých je syntetický lyzín doplnený, môžu takisto nahradiť krmivá, ktoré obsahujú dostatočné množstvo prírodného lyzínu, ako je sója.

3 V roku 1995 boli z dôvodu tajného vyšetrovania, ktoré viedol Federal Bureau of Investigation (FBI), prehľadané v Spojených štátoch priestory viacerých podnikov prítomných na trhu s lyzínom. V auguste a v októbri 1996 boli ADM Company, ako aj spoločnosti Kyowa Hakko Kogyo Co. Ltd (ďalej len ‚Kyowa'), Sewon Corp. Ltd, Cheil Jedang Corp. (ďalej len ‚Cheil') a Ajinomoto Co. Inc. obvinení americkými orgánmi z vytvorenia kartelu, ktorý v období od júna 1992 do júna 1995 určoval ceny lyzínu a rozdeľoval objemy predaja tohto výrobku. V nadväznosti na dohody uzavreté s americkým ministerstvom spravodlivosti stanovil sudca poverený prípadom pokuty, a to 10 miliónov USD pre Kyowa Hakko Kogyo a Ajinomoto, pokutu vo výške 70 miliónov USD pre ADM Company a pokutu vo výške 1,25 milióna USD pre Cheil. Výška pokuty uloženej Sewon Corp. bol podľa tohto podniku 328 000 USD. Okrem toho boli traja vedúci pracovníci ADM Company odsúdení na trest odňatia slobody a na pokuty za ich úlohu v karteli.

4 V júli 1996 navrhol Ajinomoto Komisii na základe oznámenia Komisie 96/C 207/04 o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov [*neoficiálny*

preklad] (Ú. v. ES C 207, 1996, s. 4, ďalej len ‚oznámenie o spolupráci'), že s ňou bude spolupracovať pri vyšetrovaní existencie kartelu na trhu s lyzínom a jeho účinkov v Európskom hospodárskom priestore (EHP).

5 Komisia pristúpila v dňoch 11. a 12. júna 1997 k vyšetrovaniu podľa článku 14 ods. 3 nariadenia č. 17... v európskych závodoch spoločností ADM Company a Kyowa Hakko Europe GmbH. V nadväznosti na toto vyšetrovanie Kyowa Hakko Kogyo a Kyowa Hakko Europe prejavili svoje želanie spolupracovať s Komisiou a poskytli jej určité informácie týkajúce sa najmä chronológie stretnutí medzi výrobcami lyzínu.

6 Dňa 28. júla 1997 zaslala Komisia podľa článku 11 nariadenia č. 17 spoločnostiam ADM Company a ADM Ingredients, Sewon Corp. a jej jeho európskej dcérskej spoločnosti Sewon Europe GmbH (ďalej spoločne len ‚Sewon'), ako aj Cheilu žiadosti o informácie týkajúce sa ich správania na trhu s aminokyselinami a stretnutí kartelu uvedených v týchto žiadostiach. Po tom, ako im Komisia v liste zo 14. októbra 1997 pripomenula, že neodpovedali na jej žiadosti, ADM Ingredients odpovedal na žiadosť Komisie týkajúcu sa trhu s lyzínom. ADM Company neposkytol žiadnu odpoveď.

7 Dňa 30. októbra 1998 zaslala Komisia na základe jej oznámených informácií oznámenie o výhradách podnikom ADM Company a ADM Ingredients (ďalej spoločne len ‚ADM') a iným dotknutým podnikom, konkrétne Ajinomoto a jeho európskej dcérskej spoločnosti Eurolysine SA (ďalej spoločne len ‚Ajinomoto'), Kyowa Hakko Kogyo a jeho európskej dcérskej spoločnosti Kyowa Hakko Europe (ďalej spoločne len ‚Kyowa'), Daesang Corp. (predtým Sewon Corp.) a jeho európskej dcérskej spoločnosti Sewon Europe, a Cheil, pre porušenie článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o EHP (ďalej len ‚Dohoda EHP'). Vo svojom oznámení o výhradách Komisia vytkla týmto podnikom, že určovali

cenu lyzínu v EHP, ako aj predajné kvóty pre tento trh a že si vymieňali informácie o svojich objemoch predaja od septembra 1990 (Ajinomoto, Kyowa a Sewon), od marca 1991 (Cheil) a od júna 1992 (ADM) do júna 1995. Po doručení tohto oznámenia o výhradách žalobcovia informovali Komisiu, že nepopierajú vecnú správnosť skutočností.

8 V nadväznosti na vypočúvanie dotknutých podnikov 1. marca 1999 im Komisia 17. augusta 1999 zaslala doplnkové oznámenie o výhradách týkajúce sa dĺžky trvania kartelu, v ktorom bolo uvedené, že Ajinomoto, Kyowa a Sewon sa na karteli zúčastnili prinajmenšom od júna 1990, Cheil prinajmenšom od začiatku roka 1991 a žalobcovia od 23. júna 1992. Žalobcovia odpovedali na toto doplnkové oznámenie o výhradách 6. októbra 1999 s tým, že nepopierajú vecnú správnosť vytýkaných skutočností.

9 Na záver konania prijala Komisia [sporné] rozhodnutie. [Toto rozhodnutie] bolo žalobcom oznámené listom zo 16. júna 2000.

10 [Sporné rozhodnutie] obsahuje nasledujúce ustanovenia:

‚Článok 1

[ADM Company] a jeho európska dcérska spoločnosť [ADM Ingredients], Ajinomoto Company Incorporated a jeho európska dcérska spoločnosť Eurolysine SA, Kyowa Hakko Kogyo Company Limited a jeho európska dcérska spoločnosť Kyowa Hakko Europe GmbH, Daesang Corporation a jeho európska

dcérska spoločnosť Sewon Europe GmbH, ako aj [Cheil] porušili článok 81 ods. 1 Zmluvy ES a článok 53 ods. 1 Dohody EHP tým, že sa zúčastnili na dohodách o cene, objemoch predaja a výmene individuálnych informácií o objemoch predaja syntetického lyzínu, ktoré sa týkali celého EHP.

Dĺžka trvania porušenia je nasledujúca:

a) v prípade [ADM Company] a [ADM Ingredients]: od 23. júna 1992 do 27. júna 1995;

b) v prípade Ajinomoto Company Incorporated a Eurolysine SA: prinajmenšom od júla 1990 do 27. júna 1995;

...

Článok 2

Z dôvodu porušenia uvedeného v článku 1 sa podnikom tam uvedeným ukladajú tieto pokuty:

a) [ADM Company] a

[ADM Ingredients]

(zodpovedných spoločne a nerozdielne) pokuta vo výške: 47 300 000 eur;

b) Ajinomoto Company Incorporated a

Eurolysine SA

(zodpovedných spoločne a nerozdielne) pokuta vo výške: 28 300 000 eur

...‘

11 Na účely výpočtu výšky pokút Komisia v [spornom rozhodnutí] uplatnila metódu uvedenú v usmerneniach..., ako aj v oznámení o spolupráci.

12 Po prvé základná čiastka pokuty, určená podľa závažnosti a dĺžky trvania porušenia, sa stanovila na 39 miliónov eur, pokiaľ ide o ADM. Pokiaľ ide o Ajinomoto, Kyowa, Cheil a Sewon, základná čiastka pokuty sa stanovila na 42, 21, 19,5 a 21 miliónov eur (odôvodnenie č. 314 [sporného rozhodnutia]).

13 Na stanovenie východiskovej sumy pokút určenej v závislosti od závažnosti porušenia Komisia najskôr usudzovala, že dotknuté podniky sa dopustili veľmi závažného porušenia vzhľadom na jeho povahu, na jeho konkrétny dopad na trh s lyzínom v EHP a na rozsah relevantného geografického trhu. Usudzujúc ďalej na základe ich celkových obratov dosiahnutých počas posledného roka obdobia porušovania, že existoval značný rozdiel medzi podnikmi, ktoré sa dopustili porušenia, Komisia pristúpila k diferencovanému prístupu. V dôsledku toho

východiskovú sumu stanovila na 30 miliónov eur pre ADM a Ajinomoto a na 15 miliónov eur pre Kyowa, Cheil a Sewon (odôvodnenie č. 305 [sporného rozhodnutia]).

14 Na zohľadnenie dĺžky trvania porušenia, ktorého sa dopustil každý podnik, a na stanovenie základnej čiastky ich pokuty zvýšila takto určenú východiskovú sumu o 10 % ročne, ide teda o 30 % zvýšenie pre ADM a Cheil a o 40 % zvýšenie pre Ajinomoto, Kyowa a Sewon (odôvodnenie č. 313 [sporného rozhodnutia]).

15 Po druhé z dôvodu priťažujúcich okolností sa zvýšili základné čiastky pokút uložených ADM a Ajinomoto každému o 50 %, teda 19,5 miliónov eur pre ADM a 21 miliónov eur pre Ajinomoto, z dôvodu, že tieto podniky zohrávali v rámci porušenia úlohu vodcu (odôvodnenie č. 356 [sporného rozhodnutia]).

16 Po tretie z dôvodu poľahčujúcich okolností znížila Komisia o 20 % zvýšenie uplatnené na pokutu Sewonu na základe dĺžky trvania porušenia z dôvodu, že tento podnik zohrával pasívnu úlohu v karteli od začiatku roku 1995 (odôvodnenie č. 365 [sporného rozhodnutia]). Komisia okrem toho znížila o 10 % základné čiastky pokút každému z dotknutých podnikov z dôvodu, že všetky ukončili porušovanie po prvých zásahoch verejných orgánov (odôvodnenie č. 384 [sporného rozhodnutia]).

17 Po štvrté Komisia vykonala ‚významné zníženie' výšky pokút v zmysle bodu D oznámenia o spolupráci. Na tomto základe Komisia priznala Ajinomoto a Sewonu zníženie o 50 % výšky pokuty, ktorú by im udelila bez spolupráce,

Kyowa a Cheil zníženie o 30 % a napokon ADM zníženie o 10 % (odôvodnenia č. 431, 432 a 435 [sporného rozhodnutia]).“

Žaloba pred Súdom prvého stupňa a napadnutý rozsudok

9 Odvolatelia podali proti spornému rozhodnutiu žalobu na Súd prvého stupňa 25. augusta 2000.

10 V žalobe navrhli, aby sa toto rozhodnutie ukladajúce pokutu zrušilo alebo aby sa táto pokuta znížila.

11 V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa:

— určil výšku uloženej pokuty žalobcom spoločne a nerozdielne na 43 875 000 eur,

— vo zvyšku žalobu zamietol,

— zaviazal žalobcov, aby niesli vlastné trovy konania, ako aj tri štvrtiny trov konania Komisie Európskych spoločenstiev, a Komisiu, aby niesla jednu štvrtinu vlastných trov konania.

Návrhy účastníkov konania pred Súdnym dvorom

12 Odvolatelia navrhujú, aby Súdny dvor:

— zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom Súd prvého stupňa zamietol ich žalobu voči spornému rozhodnutiu,

— zrušil článok 2 sporného rozhodnutia v rozsahu, v akom sa týka ADM,

— subsidiárne, pokiaľ ide o druhú zarážku, zmenil článok 2 sporného rozhodnutia tak, aby sa znížila alebo zrušila pokuta uložená ADM,

— subsidiárne, pokiaľ ide o druhú a tretiu zarážku, vrátil vec Súdu prvého stupňa, aby rozhodol v súlade s právnym posúdením rozsudku Súdneho dvora,

— v každom prípade zaviazal Komisiu, aby niesla vlastné trovy konania ako aj trovy konania ADM, pokiaľ ide o konanie pred Súdom prvého stupňa a konanie pred Súdnym dvorom.

13 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:

— zamietol odvolanie,

— zaviazal žalobcov na náhradu trov konania.

Uplatnené odvolacie dôvody

14 Na podporu svojho odvolania uvádzajú odvolatelia tieto odvolacie dôvody:

— porušenie zásady zákazu retroaktivity tým, že bolo potvrdené retroaktívne uplatnenie usmernení Komisiou,

— porušenie zásady rovnosti:

— tým, že bola schválená diskriminácia zo strany Komisie týkajúca sa metódy stanovenia pokút použitej na súčasné porušenia práva hospodárskej súťaže podľa toho, či táto inštitúcia Spoločenstva prijala svoje rozhodnutie pred zverejnením usmernení alebo po ňom,

— tým, že bola potvrdená rovnaká východisková suma uložená ADM a Ajinomoto, aj keď podiel na trhu Ajinomoto v EHP je takmer dvakrát väčší ako podiel ADM,

— porušenie zásady *ne bis in idem* tým, že sa rozhodlo, že Komisia nebola povinná nahradiť ani zohľadniť pokuty, ktoré zaplatil ADM iným orgánom vo vzťahu k tým istým skutkom,

— porušenie povinnosti odôvodnenia:

— rozhodnutím, že Komisia nebola povinná zohľadniť pokuty, ktoré zaplatil ADM v tretích štátoch, aj keď pokuta uložená Komisiou sa viaže najmä na svetový obrat ADM a v dôsledku toho je sankcionovaný z dôvodu svojho obratu v štátoch, v ktorých už ADM boli uložené pokuty,

— rozhodnutím, že pokuta je primeraná, bez ohľadu na neslnenie si povinnosti Komisie zohľadniť obrat ADM pre lyzín v EHP,

— skreslenie dôkazov rozhodnutím, že Komisia dokázala existenciu ekonomického vplyvu, aj keď tieto dôkazy nepredstavujú analýzu cenovej úrovne pri neexistencii kartelu, a teda nepreukazujú, že ceny sú vyššie ako by boli v inom prípade,

— porušenie zásady, podľa ktorej Komisia musí rešpektovať pravidlá, ktoré si sama uložila, tým, že sa tejto inštitúcii povolilo porušiť usmernenia,

— porušenie zásady proporcionality, ako ju vyložil Súdny dvor a Súd prvého stupňa, podľa ktorej musí existovať určitý pomer medzi pokutami a relevantným obratom.

O odvolaní

O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady zákazu retroaktivity

15 Svojím prvým odvolacím dôvodom vytýkajú odvolatelia Súdu prvého stupňa, že v bodoch 39 až 61 napadnutého rozsudku porušil zásadu zákazu retroaktivity tým, že potvrdil retroaktívne uplatnenie usmernení Komisiou.

16 Uvádzajú, že keby sa použil predchádzajúci postup, výška pokuty by bola nižšia, ako je výška určená podľa usmernení.

17 V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa zamietol túto výhradu na základe odôvodnenia, ktorého znenie je totožné s odôvodnením uvedeným v rozsudkoch tohto súdu, ktoré viedli k vydaniu rozsudku Súdneho dvora z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425).

18 V bodoch 202 až 206 posledného uvedeného rozsudku Súdny dvor zhrnul argumentáciu Súdu prvého stupňa takto.

„202 Súd prvého stupňa najskôr a oprávnene uviedol, že zásada zákazu retroaktivity trestných zákonov, zakotvená v článku 7 EDĽP ako základné právo, predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorá sa musí dodržiavať pri udeľovaní pokút za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, a že táto zásada vyžaduje, aby uložené sankcie zodpovedali sankciám stanoveným v čase spáchania porušenia.

203 Súd prvého stupňa následne rozhodol, že usmernenia sú súčasťou právneho rámca upravujúceho stanovenie výšky pokút, ktorý bol definovaný v článku 15 nariadenia č. 17 pred spáchaním porušení.

204 Metóda stanovenia pokút uvedená v usmerneniach naďalej vychádza zo zásad ustanovených týmto ustanovením, keďže výpočet sa stále vykonáva na základe závažnosti a dĺžky trvania porušenia a pokuta nesmie presiahnuť 10 % celkového obratu.

205 Usmernenia teda nemenia právny rámec sankcií, ten zostáva definovaný výlučne nariadením č. 17. Predchádzajúci rozhodovací postup Komisie nebol súčasťou tohto právneho rámca.

206 Nakoniec, podľa Súdu prvého stupňa nejde o retroaktívne sprísnenie pokút, aj keď usmernenia môžu v niektorých prípadoch viesť k ich zvýšeniu.

Uvedené vyplýva z priestoru pre voľné uváženie pri stanovení výšky pokút, ktoré Komisii prináleží v súlade s nariadením č. 17. Z judikatúry citovanej v bode 169 tohto rozsudku vyplýva, že uvedená inštitúcia môže kedykoľvek zvýšiť výšku pokút pre potreby politiky hospodárskej súťaže pod podmienkou, že budú zachované medze stanovené v nariadení č. 17...“

19 Ako Súdny dvor konštatoval v bodoch 207 a 208 už citovaného rozsudku Dansk Rørindustri a i./Komisia, predpoklad Súdu prvého stupňa, podľa ktorého usmernenia netvoria súčasť právneho rámca stanovujúceho výšku pokút, keďže tento rámec je vytvorený výlučne článkom 15 nariadenia č. 17, a teda uplatnenie usmernení na porušenia spáchané pred ich prijatím nie je v rozpore so zásadou zákazu retroaktivity, je nepresný.

20 Zmena represívnej politiky, v tomto prípade všeobecnej politiky hospodárskej súťaže Komisie v oblasti pokút, osobitne ak sa vykoná prijatím pravidiel postupu, akými sú usmernenia, totiž môže mať dôsledky vo vzťahu k zásade zákazu retroaktivity (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 222).

21 Efektívne uplatnenie pravidiel Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže však vyžaduje, aby Komisia mohla kedykoľvek prispôsobiť výšku pokút potrebám tejto politiky (rozsudky zo 7. júna 1983, Musique Diffusion française a i./Komisia, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 109, a Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 227).

22 Z uvedeného vyplýva, ako bolo rozhodnuté v bode 173 uvedeného rozsudku, že podniky zúčastnené na správnom konaní, na základe ktorého im môže byť udelená pokuta, nemôžu nadobudnúť legitímnu dôveru v skutočnosť, že Komisia neprekročí výšku pokút udelených v minulosti, ani v metódu ich stanovenia (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 228).

23 Podniky preto musia v prejednávanom prípade počítať s možnosťou, že Komisia môže kedykoľvek rozhodnúť o zvýšení výšky pokút v porovnaní s výškou uplatňovanou v minulosti (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 229).

24 Uvedené platí nielen vtedy, keď Komisia pristúpi k zvýšeniu pokút stanovením pokút v individuálnych rozhodnutiach, ale tiež vtedy, ak sa zvýšenie v konkrétnych prípadoch uskutoční uplatnením pravidiel postupu, ktoré majú všeobecný dosah, ako sú napríklad usmernenia (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 230).

25 Tak ako v prípade Dansk Rørindustri a i./Komisia musí byť vyvodený záver, že usmernenia a osobitne nová, v nich obsiahnutá metóda stanovenia pokút za predpokladu, že sa v jej dôsledku uložené pokuty sprísnili, bola primerane predvídateľná podnikmi, ako sú odvolatelia, v čase, keď boli spáchané príslušné porušenia, a že uplatnením usmernení v spornom rozhodnutí na porušenia spáchané pred prijatím týchto usmernení Komisia neporušila zásadu zákazu retroaktivity (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, body 231 a 232).

26 Súd prvého stupňa sa preto nedopustil právnej chyby, keď zamietol žalobný dôvod založený na porušení zásady zákazu retroaktivity.

27 Vzhľadom na vyššie uvedené sa musí zamietnuť prvý odvolací dôvod.

O druhom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rovnosti

28 Druhý odvolací dôvod sa delí na dve časti. ADM vytýka Súdu prvého stupňa, že porušil zásadu rovnosti na jednej strane tým, že schválil diskrimináciu zo strany Komisie, týkajúcu sa metódy stanovenia pokút použitej na súčasné porušenia práva hospodárskej súťaže, podľa toho, či táto inštitúcia Spoločenstva prijala svoje rozhodnutie pred zverejnením usmernení alebo po ňom (body 69 až 75 napadnutého rozsudku), a na strane druhej tým, že potvrdil rovnakú východiskovú sumu uloženú ADM a Ajinomoto, aj keď podiel na trhu Ajinomoto v EHP je takmer dvakrát väčší ako podiel ADM (body 207 a 211 až 214 napadnutého rozsudku).

29 Pokiaľ ide o prvú časť druhého odvolacieho dôvodu, je úzko spojená s prvým odvolacím dôvodom, pretože údajné diskriminačné zaobchádzanie vyplýva zo skutočnosti, že od určitého dátumu boli uplatňované usmernenia.

30 Ako bolo uvedené v bode 21 tohto rozsudku, Komisia môže kedykoľvek rozhodnúť o zvýšení výšky pokút v porovnaní s výškou uplatňovanou v minulosti.

31 Z tohto dôvodu Súdny dvor v bode 110 už citovaného rozsudku Musique Diffusion française a i./Komisia zamietol žalobný dôvod založený najmä na tvrdení, že metóda uplatňovaná Komisiou je diskriminačná, pretože skutočnosti tejto veci nastali v rovnakom čase ako skutočnosti iných konaní, v ktorých Komisia prijala rozhodnutie pred rozhodnutím v prejednávanom prípade, pričom uplatnila značne nižšie pokuty.

32 Prvá časť druhého odvolacieho dôvodu preto nemôže obstáť.

33 Pokiaľ ide o druhú časť toto istého odvolacieho dôvodu, tvrdenie odvolateľov spočíva na predpoklade, že keďže sa viaceré podniky zúčastnili na tom istom porušení, východiskové sumy pokuty možno diferencovať len na základe obratu vyplývajúceho z predaja relevantného výrobku v EHP. Tento predpoklad je mylný.

34 Ako vyplýva z bodov 243 a 312 už citovaného rozsudku Dansk Rørindustri a i./ Komisia, diferenciácia, pokiaľ ide o východiskové sumy pokuty, je povolená aj na základe iných kritérií, ako je relevantný obrat.

35 Súd prvého stupňa sa nedopustil žiadnej právnej chyby, keď v bode 212 napadnutého rozsudku rozhodol na základe skutkových zistení, ktoré mu náležia, že celkový obrat ADM, ktorý zostáva ukazovateľom ekonomickej veľkosti a sily podniku, jasne ukazuje, že ADM je dvakrát väčší ako Ajinomoto, čo môže vyvážiť skutočnosť, že vykonáva menší vplyv na trh s lyzínom v EHP ako Ajinomoto, a vysvetľuje, že východisková suma pokuty je stanovená na dostatočne odstrašujúcej úrovni.

36 V dôsledku toho sa musí zamietnuť druhá časť druhého odvolacieho dôvodu, a teda celý tento odvolací dôvod.

O treťom odvolacom dôvode založenom na porušení dôsledku zásady ne bis in idem

Argumentácia účastníkov konania

37 Svojím tretím odvolacím dôvodom, ako bol spresnený na pojednávaní, odvolatelia uvádzajú porušenie dôsledku zásady *ne bis in idem*, pretože Súd prvého stupňa v bodoch 85 až 104 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia nebola povinná nahradiť ani zohľadniť pokuty, ktoré zaplatil ADM iným orgánom vo vzťahu k tým istým skutkom.

38 Tento odvolací dôvod sa delí na tri časti.

39 Odvolatelia na úvod uvádzajú, že Súd prvého stupňa sa dopustil právnej chyby, keď zásadu *ne bis in idem* a rozsudok zo 14. decembra 1972, Boehringer Mannheim/Komisia (7/72, Zb. s. 1281) vykladal veľmi reštriktívne. Tvrdia, že medzi základnými zásadami existuje dôsledok zásady *ne bis in idem*, ktorý vyžaduje, aby sa zohľadnili súbežné sankcie týkajúce sa tých istých skutkov. Ide o základnú zásadu práva Spoločenstva, ktorá existuje nezávisle od akéhokoľvek dohovoru. Odvolatelia tvrdia, že v už citovanom rozsudku Boehringer Mannheim/Komisia sa Súdny dvor zaoberal tretím štátom a rozhodol, že základné zásady spravodlivosti sa uplatňujú vo veciach tejto povahy. Je v súlade so zásadami riadneho výkonu spravodlivosti a proporcionality, ak neskoršie sankcie zohľadnia sankcie, ktoré už uložil iný súd, bez ohľadu na to aký, za tie isté skutky. Iný postup by mohol viesť k tomu, že dotknuté podniky budú nadmerne potrestané a že im bude uložená neprimeraná pokuta vo vzťahu k potrebe odstrašenia a/alebo represívnej funkcii spravodlivosti.

40 Odvolatelia ďalej uvádzajú, že záver v bodoch 101 a 102 napadnutého rozsudku, podľa ktorého nedokázali, že skutky zakladajúce porušenie, ktoré sankcionovala Komisia a tretie štáty, sú totožné, predstavuje skreslenie dôkazov, porušenie článku 36 Štatútu Súdneho dvora pre nesplnenie povinnosti odôvodnenia a zásah do ich práva na obhajobu.

41 Napokon odvolatelia uvádzajú, že Súd prvého stupňa sa dopustil pochybenia, keď v bode 103 napadnutého rozsudku konštatoval, že aj keby boli skutky totožné, neexistuje právo na kompenzáciu, pretože ADM nedokázal, že sankcie uložené v tretích štátoch sa týkali uplatnenia alebo účinku kartelu v EHP a že tieto sankcie sa stanovili v závislosti od obratu ADM v Spojených štátoch a v Kanade. Nevyhnutné je len preukázať totožnosť skutkov, ktoré sankcionovala Komisia a orgány tretích štátov. ADM dokázal, že jeho skutky a kartel, ktoré sankcionovala Komisia a orgány tretích štátov, sa týkali presne toho istého svetového kartelu.

42 Pokiaľ ide o prvú časť tretieho odvolacieho dôvodu odvolateľov, Komisia tvrdí, že v už citovanom rozsudku Boehringer Mannheim/Komisia nešlo o otázku, či musí započítať sankciu uloženú orgánmi tretích štátov za predpokladu, že skutočnosti, ktoré podniku vytýka Komisia a tieto orgány, sú totožné. Usudzuje, že existujú dobré dôvody na domnienku, že zásada prirodzeného práva uvedená v rozsudku z 13. februára 1969, Wilhelm a i. (14/68, Zb. s. 1) a v už citovanom rozsudku Boehringer Mannheim/Komisia je uplatniteľná len v Európskej únii. Všetky súdy v Únii sa musia, v každom prípade pokiaľ ide o právo hospodárskej súťaže, držať rozhodujúcej judikatúry Súdneho dvora a právomoci týchto štátov, ako aj právomoci orgánov Spoločenstva sa prekrývajú. Medzi Spojenými štátmi americkými a Európskym spoločenstvom neexistuje ani väzba, ani prekrývanie tohto druhu.

43 Pokiaľ ide o druhú časť tretieho odvolacieho dôvodu odvolateľov, Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa odkazom na už citovaný rozsudok Boehringer Mannheim/Komisia dokázal, že orgány Spoločenstva a americké orgány sa zaujímali o správanie členov kartelu na svojich územiach. V tomto rozsudku Súdny dvor urobil rozlíšenie medzi dohodami, ktorými vzniká kartel, a jeho uplatnením na rôznych územiach.

44 Pokiaľ ide o tretiu časť tohto tretieho odvolacieho dôvodu, Komisia uvádza, že ADM nesprávne vykladá bod 103 napadnutého rozsudku. Súd prvého stupňa sa naozaj zaoberal otázkou, či sa odsúdenie v Spojených štátoch a v Kanade týkalo správania totožného so správaním, ktoré Komisia sankcionovala v spornom rozhodnutí.

45 Komisia usudzuje, že ak skutočnosti, ktoré vytýkajú orgány Spoločenstva a americké orgány, nie sú charakterizované tým istým cieľom a tým istým územným umiestnením, nemôžu byť považované za totožné. Skutočnosti, ktoré vytýkajú orgány Spoločenstva a americké orgány, neboli totožné a ADM nebol oprávnený tvrdiť, že americké orgány mali v úmysle sankcionovať ho za vykonávanie dohôd v rámci EHP.

Posúdenie Súdnym dvorom

— O prvej časti tretieho odvolacieho dôvodu

46 Ako odvolatelia objasnili na pojednávaní, neuvádzajú zásadu *ne bis in idem* ako takú. Teda netvrdia, že Komisia neprávom začala konanie alebo že nemala právomoc

uložiť pokutu. Odvolatelia skôr uvádzajú, že medzi základnými zásadami spravodlivosti existuje dôsledok zásady *ne bis in idem*, podľa ktorej sa musia zohľadniť súbežné sankcie týkajúce sa tých istých skutkov.

47 V tejto súvislosti je na úvod vhodné pripomenúť, že cieľom kontroly Súdneho dvora je v rámci odvolania na jednej strane preskúmať, akým spôsobom Súd prvého stupňa vzal do úvahy, z právneho hľadiska správne, všetky faktory podstatné pre posúdenie závažnosti konania vo svetle článku 81 ES a článku 15 nariadenia č. 17, a na strane druhej overiť, či Súd prvého stupňa odpovedal, z právneho hľadiska dostatočne, na všetky tvrdenia uvedené žalobcom, ktorých cieľom je zrušenie alebo zníženie pokuty (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 244 a citovaná judikatúra).

48 V prejednávanom prípade Súd prvého stupňa v bode 98 napadnutého rozsudku uviedol, že zo znenia bodu 3 už citovaného rozsudku Boehringer Mannheim/Komisia vyplýva, že Súdny dvor sa nezaoberal otázkou, či Komisia musí započítať sankciu uloženú orgánmi tretích štátov za predpokladu, že skutočnosti, ktoré podniku vytýka Komisia a tieto orgány, sú totožné, ale že Súdny dvor stanovil totožnosť skutočností, ktoré podniku vytýka Komisia a orgány tretieho štátu, ako predbežnú podmienku pre uvedené preskúmanie.

49 V tejto súvislosti sa Súd prvého stupňa nedopustil žiadnej právnej chyby. V už citovanom rozsudku Boehringer Mannheim/Komisia sa Súdny dvor nezaoberal touto otázkou, pretože nebolo preukázané, že skutočnosti, ktoré podniku vytýka na jednej strane Komisia a na strane druhej americké orgány, sú totožné.

50 Ďalej Súd prvého stupňa odkazom na bod 11 už citovaného rozsudku Wilhelm a i. v bode 99 napadnutého rozsudku rozhodol, že práve vzhľadom na osobitnú situáciu,

ktorá vyplýva na jednej strane z úzkej vzájomnej závislosti vnútroštátnych trhov členských štátov a spoločného trhu a na strane druhej z osobitného systému rozdelenia právomocí medzi Spoločenstvom a členskými štátmi v oblasti kartelov na tom istom území, území spoločného trhu, že Súdny dvor po tom, čo pripustil možnosť dvojitého stíhania, považoval so zreteľom na možnú dvojitú sankciu, ktorá z toho vyplýva, za nevyhnutné zohľadniť v súlade s požiadavkou spravodlivosti prvé represívne rozhodnutie.

51 V bode 100 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa skonštatoval, že v prejednávanom prípade nejde o takúto situáciu, a dospel k záveru, že ak odvolatelia neuviedli výslovné ustanovenie dohovoru ukladajúce Komisii pri určovaní výšky pokuty povinnosť zohľadniť sankcie, ktoré tomu istému podniku už uložili za ten istý skutok orgány tretieho štátu, ako sú Spojené štáty americké alebo Kanada, nemôžu platne vytýkať Komisii, že v prejednávanom prípade nerešpektovala túto povinnosť.

52 Aj za predpokladu, že toto odôvodnenie je chybné a že sankciu uloženú orgánmi tretieho štátu možno zahrnúť do posúdenia okolností prejednávaného prípadu s cieľom určiť výšku pokuty, výhrada založená na nezohľadnení pokút uložených v tretích štátoch Komisiou môže uspieť len vtedy, ak skutočnosti, ktoré ADM vytýka na jednej strane Komisia a na strane druhej orgány Spojených štátov a Kanady, sú totožné.

53 Súd prvého stupňa v bodoch 101 až 103 napadnutého rozsudku subsidiárne preskúmal, či odvolatelia predložili dôkaz takejto totožnosti. Je teda vhodne preskúmať ostatné časti tretieho odvolacieho dôvodu, ktoré sa vzťahujú k týmto bodom.

54 Pokiaľ ide o zásadu riadneho úradného postupu, ktorý odvolatelia takisto uviedli v rámci prvej časti tretieho odvolacieho dôvodu, nie je v predmetnom kontexte relevantná.

— O druhej časti tretieho odvolacieho dôvodu

55 Pokiaľ ide o konštatovanie Súdu prvého stupňa, že nebol predložený dôkaz, že skutočnosti, ktoré ADM vytýka na jednej strane Komisia a na strane druhej orgány Spojených štátov a Kanady, sú totožné, odvolatelia najprv poukazujú na skreslenie dôkazov. Uvádzajú, že skutočnosť, že porušenia týkajúce sa lyzínu a kyseliny citrónovej sa od seba odlišujú, jasne vyplýva z dokumentov tykajúcich sa súdnej dohody tak vo Spojených štátoch, ako aj v Kanade, teda štátoch, v ktorých boli porušenia kvalifikované v rámci rozdielnych trestných obvinení voči ADM. Ani tieto dokumenty, ani žiadna iná skutočnosť neumožňujú dospieť k názoru, že dotknuté odlišné dohody spadajú do „širšieho celku dohôd a zosúladených postupov".

56 Súd prvého stupňa sa však nedomnieval, že porušenia týkajúce sa lyzínu a kyseliny citrónovej sa od seba odlišujú. Na úvod bodu 103 napadnutého rozsudku síce vzniesol pochybnosti, pokiaľ ide o otázku, či odsúdenie týkajúce sa kartelu s lyzínom možno považovať za odlišné od odsúdenia týkajúceho sa kartelu s kyselinou citrónovou. Predpokladal však, že tomu tak je.

57 Ak sa Súd prvého stupňa domnieval, že odsúdenia v Spojených štátoch a v Kanade sa vzťahovali na širší súbor dohôd a zosúladených postupov, nemožno tvrdiť, že tento súd skreslil dôkazy. Odkaz na „odsúdenia v Spojených štátoch a v Kanade, [ktoré] sa vzťahovali na širší súbor dohôd a zosúladených postupov", uvedený v bode 102 napadnutého rozsudku sa musí vykladať vo svetle bodu 5 citovaného rozsudku Boehringer Mannheim/Komisia, kde je uvedený „širší súbor" a na ktorý odkázal Súd prvého stupňa v predchádzajúcom bode. Treba ho teda chápať v tom zmysle, že tieto odsúdenia sa takisto vzťahujú na konania týkajúce sa kyseliny citrónovej, ktoré nie sú predmetom sporného rozhodnutia.

58 Výhrada založená na skreslení dôkazov sa preto musí zamietnuť.

59 Odvolatelia následne uvádzajú, že Súd prvého stupňa bez odôvodnenia zamietol dodatočné dôkazy, ktoré poskytli v súvislosti s totožnosťou konaní, a porušil tak článok 36 Štatútu Súdneho dvora.

60 V tejto súvislosti je vhodné pripomenúť, že povinnosť Súdu prvého stupňa odôvodniť rozsudky, ktorá mu vyplýva z článku 36 a článku 53 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora, neukladá Súdu prvého stupňa, aby poskytol vysvetlenie, v ktorom by sa vyčerpávajúcim spôsobom postupne zaoberal každou zo všetkých úvah účastníkov konania. Odôvodnenie teda môže byť implicitné za podmienky, že umožní zúčastneným osobám oboznámiť sa s dôvodmi, pre ktoré boli dotknuté opatrenia prijaté, a Súdnemu dvoru disponovať informáciami dostatočnými na to, aby mohol vykonať svoju súdnu kontrolu (pozri v tom zmysle rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 372).

61 Pokiaľ ide o dodatočné dôkazy, ktoré poskytol ADM, Súd prvého stupňa neporušil svoju povinnosť odôvodnenia. Jeho odôvodnenie spočíva na predpoklade, že na preukázanie totožnosti vytýkaných skutočností mali odvolatelia dokázať, že odsúdenia vyhlásené v Spojených štátoch a v Kanade sa týkali iného uplatnenia alebo iných účinkov kartelu, ako ku ktorým došlo v týchto štátoch a najmä v EHP. Konštatovaním, že to vôbec nebolo preukázané, Súd prvého stupňa implicitne kvalifikoval dodatočné dôkazy, ktoré poskytli odvolatelia, ako nedostatočné so zreteľom na toto kritérium.

62 Z toho vyplýva, že výhradu založenú na porušení článku 36 Štatútu Súdneho dvora nemožno prijať.

63 Napokon odvolatelia uvádzajú, že vzhľadom na to, že Komisia vo svojom vyjadrení k žalobe a v spornom rozhodnutí jasne uznala, že skutky sankcionované v rámci konaní v tretích štátoch boli presne tie isté ako skutky, ktoré boli uvedené pred Súdom prvého stupňa, mal im tento súd dať možnosť byť vypočutý, pokiaľ ide o opačné konštatovanie.

64 V tejto súvislosti je namieste uviesť, že Komisia síce uviedla, že porušenie, ku ktorému došlo v EHP, vyplývalo z existencie svetového kartelu. Komisia tým však neuznala totožnosť skutkov, ktoré vytýka odvolateľom na jednej strane Komisia a na strane druhej orgány Spojených štátov a Kanady.

65 Z odôvodnenia č. 183 sporného rozhodnutia totiž vyplýva, že Komisia vytýka ADM a iným podnikom uvedeným v tomto rozhodnutí, že porušili článok 81 ES a článok 53 Dohody EHP v tom, že v EHP v rámci dohody určovali ceny lyzínu, kontrolovali ponuku a rozdelili si medzi sebou objemy predaja a že si vymieňali informácie o svojich objemoch predaja na účely kontroly rešpektovania predajných kvót, na ktorých sa dohodli. V odôvodnení 311 tohto rozhodnutia Komisia poznamenala, že podľa informácií orgánov Spojených štátov a Kanady zohľadnili trestné pokuty uložené podnikom, na ktoré sa vzťahuje uvedené rozhodnutie, len antikonkurenčné účinky, ktoré mal vyšetrovaný kartel v oblasti právomoci týchto orgánov.

66 Z toho vyplýva, že pre Komisiu išlo o uplatnenie kartelu na rozdielnych územiach. V dôsledku toho zistenia Komisie umožnili odvolateľom účinne brániť svoje stanovisko v toto ohľade.

67 Výhrada založená na porušení práva byť vypočutý preto nie je dôvodná.

— O tretej časti tretieho odvolacieho dôvodu

68 Bod 103 napadnutého rozsudku je súčasťou analýzy Súdu prvého stupňa týkajúcej sa totožnosti vytýkaných skutkov.

69 V tejto súvislosti treba skonštatovať, že ak sa sankcie uložené v treťom štáte vzťahujú len na uplatnenie alebo účinky kartelu na trhu tohto štátu a sankcie Spoločenstva len na uplatnenie alebo účinky kartelu na trhu Spoločenstva, nejde o totožnosť skutkov.

70 Keď Súd prvého stupňa v bode 103 napadnutého rozsudku zdôraznil, že predmetné pokuty sa vypočítali v závislosti od obratu dosiahnutého v Spojených štátoch alebo v Kanade, bolo to na podporu jeho záveru, že účelom pokút bolo sankcionovať uplatňovanie dohôd na týchto územiach a nie na území EHP.

71 Podľa Súdu prvého stupňa ADM nepreukázal, že mimo uplatnenia alebo účinkov predmetného kartelu, ku ktorým došlo v Spojených štátoch alebo v Kanade, sa sankcie uložené v týchto štátoch vzťahovali na uplatnenie alebo účinky tohto kartelu v EHP.

72 Hlavná výhrada odvolateľov v rámci tretej časti tretieho odvolacieho dôvodu je teda nedôvodná.

73 Subsidiárne uvádzajú, že Komisia je povinná zohľadniť pokuty zaplatené iným orgánom a vypočítané na základe obratu v Spojených štátoch a v Kanade, kde, ako v prejednávanom prípade, Komisia zohľadňuje svetový obrat odvolateľov pre lyzín na účely stanovenia ukladanej pokuty. Tým táto inštitúcia vypočítala túto pokutu v závislosti od obratu odvolateľov v štátoch, v ktorých už zaplatili pokutu, a nielen na základe ich obratu na trhu EHP.

74 V spornom rozhodnutí sa však svetový obrat použil len na porovnanie veľkosti dotknutých podnikov, aby sa zohľadnila efektívna kapacita týchto podnikov spôsobiť významnú škodu na trhu s lyzínom v EHP.

75 Tento odvolací dôvod sa preto musí zamietnuť.

76 Vzhľadom na to, že všetky výhrady, ktoré uviedli odvolatelia proti konštatovaniu Súdu prvého stupňa, že nedokázali totožnosť vytýkaných skutkov, nie sú dôvodné, sa tretí odvolací dôvod zamieta.

O štvrtom odvolacom dôvode založenom na porušení povinnosti odôvodnenia

77 Štvrtý odvolací dôvod sa delí na dve časti.

78 V prvej časti tohto odvolacieho dôvodu, ktorý sa vzťahuje na body 85 až 94 napadnutého rozsudku, odvolatelia uvádzajú, že Súd prvého stupňa porušil článok 36 Štatútu Súdneho dvora tým, že rozhodol, že Komisia nebola povinná zohľadniť pokuty, ktoré zaplatili v tretích štátoch, napriek tomu, že pokuta uložená Komisiou je odvodená od ich svetového obratu, a že v dôsledku toho sú odvolatelia sankcionovaní na základe ich obratu v štátoch, v ktorých už boli odsúdení na pokuty.

79 V druhej časti ich štvrtého odvolacieho dôvodu, ktorý sa vzťahuje na body 198 až 206 napadnutého rozsudku, odvolatelia vytýkajú Súdu prvého stupňa, že porušil článok 36 Štatútu Súdneho dvora tým, že skonštatoval, že pokuta je primeraná napriek tomu, že Komisie nesplnila svoju povinnosť zohľadniť obrat týchto odvolateľov vzťahujúci sa na lyzín v EHP.

80 Pokiaľ ide o požiadavky spojené s povinnosťou odôvodnenia Súdu prvého stupňa, je namieste odkázať na bod 60 tohto rozsudku.

81 V prejednávanom prípade je rozsudok Súdu prvého stupňa, pokiaľ ide o dva predmetné aspekty, dostatočne odôvodnený. Na jednej strane Súd prvého stupňa v bodoch 85 až 103 napadnutého rozsudku poskytol podrobné odôvodnenie svojho záveru, že Komisia nebola povinná zohľadniť pokuty, ktoré ADM zaplatil v tretích štátoch. Na strane druhej v bodoch 198 až 206 napadnutého rozsudku uviedol svoje dôvody na zamietnutie tvrdení odvolateľov, že pokuta bola neproporcionálna vo vzťahu k obratu, ktorý dosiahli na trhu s lyzínom v EHP.

82 V dôsledku toho sa štvrtý odvolací dôvod musí zamietnuť.

O piatom odvolacom dôvode založenom na skreslení dôkazov

83 Svojím piatym odvolacím dôvodom, ktorý sa vzťahuje na body 142 až 171 napadnutého rozsudku, odvolatelia uvádzajú, že Súd prvého stupňa skreslil dôkazy tým, že skonštatoval, že Komisia dokázala existenciu ekonomického vplyvu.

84 Konkrétnejšie, odvolatelia vytýkajú Súdu prvého stupňa, že skreslil dôkazy tým, že rozhodol, že Komisia dostatočne právne dokázala, že ceny boli vyššie ako by boli v prípade neexistencie dohody. Z dôkazov Komisie, ktorých existenciu Súd prvého stupňa skonštatoval v bodoch 154 až 160 napadnutého rozsudku, vyplýva len skutočná cenová úroveň a chýba analýza potenciálnej cenovej úrovne pri neexistencii kartelu.

85 V tejto súvislosti je namieste pripomenúť, že posúdenie skutočností, s výhradou prípadu skresľovania dôkazov predložených Súdu prvého stupňa, nepredstavuje právnu otázku, ktorá ako taká podlieha kontrole Súdneho dvora (pozri najmä rozsudok z 21. júna 2001, Moccia Irme a i./Komisia, C-280/99 P až C-282/99 P, Zb. s. I-4717, bod 78).

86 Odvolatelia však nepreukázali, že dôkazy boli skreslené. Ich kritika odôvodnenia Súdu prvého stupňa nemá základ. Ako uviedol generálny advokát v bode 124 svojich návrhov, zo sporného rozhodnutia, ako aj z napadnutého rozsudku vyplýva, že Komisia poskytla celý rad dôkazov o zvýšení ceny, ktoré vyvolal kartel, a že Súd prvého stupňa tieto dôkazy dôkladne preskúmal. Tým, že Súd prvého stupňa zamietol tvrdenie odvolateľov, podľa ktorého nebolo dokázané, že uplatňované ceny boli vyššie ako ceny, ktoré by sa uplatňovali v prípade oligopolu pri neexistencii porušenia, nevyvodil z dôkazov nič, čo jasne nehovoria.

87 V dôsledku toho sa musí zamietnuť piaty odvolací dôvod.

O šiestom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady, podľa ktorej musí Komisia dodržiavať pravidlá, ktoré si uložila

88 Svojím piatym odvolacím dôvodom odvolatelia vytýkajú Súdu prvého stupňa, že v bodoch 191 až 206 napadnutého rozsudku porušil zásadu, podľa ktorej musí Komisia rešpektovať pravidlá, ktoré si sama uložila.

89 Súd prvého stupňa skonštatoval, že Komisia zohľadnila len celkový obrat odvolateľov za všetky výrobné linky, ako aj svetový obrat pre lyzín pri stanovení východiskovej sumy a že v dôsledku toho porušila svoju povinnosť zohľadniť relevantný obrat. Napriek tomu, že Komisia nerešpektovala svoje vlastné usmernenia, Súd prvého stupňa sa domnieval, že pokuta je platná, pretože neporušuje zásadu proporcionality. Súd prvého stupňa nesmie povoliť Komisii porušiť usmernenia, minimálne nie bez odôvodnenia. Povoliť Komisii ignoráciu usmernení, ak len zostane v medziach požiadavky proporcionality, znamená zásah do zásad právnej istoty a riadneho úradného postupu, ako aj diskrimináciu medzi odvolateľmi a inými podnikmi, na ktoré sú usmernenia riadne uplatnené.

90 Z týchto dôvodov mal Súd prvého stupňa na stanovenie správnej úrovne pokút použiť metódu uvedenú v usmerneniach týkajúcu sa pokút, a to zohľadnením relevantného obratu ADM. Tým, že v tomto zmysle porušil svoju povinnosť, porušil zásadu, podľa ktorej musí Komisia rešpektovať pravidlá, ktoré si sama uložila.

91 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že aj keď pravidlá postupu, ktoré majú vonkajšie účinky, ako je to v prípade usmernení týkajúcich sa podnikateľských subjektov, nemôžu byť kvalifikované ako právne pravidlá, ktoré by bola administratíva povinná v každej situácii dodržiavať, vyjadrujú konvenčné pravidlá postupu, ktorých sa administratíva musí vo svojej praxi pridŕžať a od ktorých sa nemôže, v individuálnom prípade, odkloniť bez udania dôvodov, ktoré sú v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania (pozri v tom zmysle rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, body 209 a 210).

92 Nemožno vyčítať Súdu prvého stupňa, že Komisii povolil uplatniť usmernenia chybne. Potom, ako totiž v bode 197 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia porušila štvrtý a šiesty odsek bodu 1 A usmernení tým, že sa oprela o svetový obrat ADM bez zohľadnenia jeho obratu na trhu s lyzínom v EHP, Súd prvého stupňa sám posúdil primeranosť výšky pokuty.

93 Aj keď Súd prvého stupňa v prípade, keď Komisia nevzala riadne do úvahy jedno hľadisko na posúdenie predmetného porušenia, skonštatoval porušenie usmernení a pripomenul plnú rozhodovaciu právomoc v rámci veci, zásady rovnosti a právnej istoty vyžadujú, že je povinný najprv overiť, či pokuta zostáva aj po zohľadnení tohto hľadiska v rámci vytvorenom týmito usmerneniami. Zásada proporcionality sa uplatňuje len po takomto posúdení.

94 V dôsledku toho sa Súd prvého stupňa dopustil právnej chyby, keď uplatnil jediné kritérium proporcionality.

95 Z posúdenia obratu ADM, pochádzajúceho z predaja lyzínu v EHP, vykonaného v bodoch 203 až 205 napadnutého rozsudku však vyplýva, že ak by Komisia uplatnila

usmernenia správne zohľadnením tohto obratu, výsledné stanovenie pokuty by nebolo rozdielne.

96 Šiesty odvolací dôvod sa preto musí zamietnuť.

O siedmom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady proporcionality

Argumentácia odvolateľov

97 Svojím siedmym odvolacím dôvodom odvolatelia vytýkajú Súdu prvého stupňa, že nerešpektoval zásadu proporcionality tak, ako ju vykladal Súdny dvor a Súd prvého stupňa. V bodoch 199 až 202 napadnutého rozsudku totiž neprávom zamietol tvrdenie, podľa ktorého zásada proporcionality vyžaduje existenciu pomeru medzi pokutou a relevantným obratom a z ktorej vyplýva, že pokuta vo výške 115 % tohto obratu, ako v tejto veci, je neprimeraná. Pre svoj výpočet sa odvolatelia opierajú o obrat, ktorý dosiahli na trhu s lyzínom v EHP počas posledného roka porušovania.

98 Usudzujú, že na rozdiel od toho, ako rozhodol Súd prvého stupňa v bode 200 napadnutého rozsudku, rozsudok zo 16. novembra 2000, KNP BT/Komisia (C-248/98 P, Zb. s. I-9641), zahŕňa všeobecne platnú zásadu, konkrétne, že sankcia musí byť proporcionálna významu podniku na trhu s výrobkami, ktoré sú predmetom porušenia.

99 Odvolatelia tvrdia, že skutkový stav tejto veci je totožný so skutkovým stavom veci, ktorý viedol k rozsudku Súdu prvého stupňa zo 14. júla 1994, Parker Pen/Komisia (T-77/92, Zb. II-549), v ktorom tento súd znížil pokutu z dôvodu, že Komisia dostatočne nezohľadnila relevantný obrat. Skutočnosť, že v citovanom prípade Parker Pen/Komisia to bola konečná pokuta, ktorá bola znížená, a nie východisková suma pokuty stanovená z dôvodu závažnosti, nie je relevantná. V uvedenej veci nedošlo k žiadnemu osobitnému výpočtu východiskovej sumy. Okrem toho pokuta uložená odvolateľom je neproporcionálna vo vzťahu k relevantnému obratu bez ohľadu na to, či sa vezme do úvahy konečná pokuta alebo východisková suma z dôvodu závažnosti.

Posúdenie Súdnym dvorom

100 Podľa judikatúry Súdneho dvora je na stanovenie pokuty dovolené prihliadať tak na celkový obrat podniku, ktorý poukazuje, hoci približne a neúplne, na veľkosť podniku a jeho ekonomickú silu, ako aj len na časť tohto obratu, ktorý je dosiahnutý z tovarov tvoriacich predmet porušenia a ktorý teda môže napovedať o rozsahu porušenia. Ani jednému, ani druhému z týchto obratov netreba pripisovať neprimeranú dôležitosť vo vzťahu k iným faktorom, ktoré je potrebné posúdiť, v dôsledku čoho teda stanovenie vhodnej pokuty nemôže byť výsledkom jednoduchého výpočtu založeného na celkovom obrate. Osobitne to platí v prípade, ak dotknuté tovary generujú iba nepatrný zlomok tohto obratu (rozsudky Musique Diffusion française a i./Komisia, už citovaný, bod 121, a Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 243).

101 Naopak, právo Spoločenstva neobsahuje všeobecne platnú zásadu, že sankcia musí byť proporcionálna významu podniku na trhu s výrobkami, ktoré sú predmetom porušenia.

102 V bode 200 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zamietol tvrdenie odvolateľov takto:

„... Z judikatúry totiž vyplýva, že účelom hranice stanovenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 odkazom na celkový obrat podniku je práve zabrániť tomu, aby boli pokuty neproporcionálne vo vzťahu k významu tohto podniku (rozsudok Musique [D]iffusion française a i./Komisia, už citovaný, bod 119). V rozsahu, v akom výška konečnej pokuty nepresahuje 10 % celkového obratu ADM v počas posledného roka porušenia, nemožno ju považovať za neproporcionálnu z jediného dôvodu, že presahuje obrat dosiahnutý na relevantnom na trhu. Je vhodné uviesť, že odvolatelia poukázali na [už citovaný rozsudok KNP BT/Komisia, bod 61], v ktorom [Súdny dvor] mimochodom zdôraznil, že ‚účelom článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17... je zabezpečiť, aby bola sankcia proporcionálna významu podniku na trhu s výrobkami, ktoré sú predmetom porušenia'. Okrem skutočnosti, že v bode 61 uvedeného rozsudku Súdny dvor výslovne odkazuje na bod 119 už citovaného rozsudku Musique [D]iffusion française a i./Komisia, sa musí zdôrazniť, že predmetná formulácia, neprevzatá v neskoršej judikatúre, spočíva v osobitnom kontexte veci, ktorá viedla k vydaniu citovaného rozsudku KNP BT/Komisia. V tomto prípade žalobca vytýkal totiž Komisii, že zohľadnila hodnotu interných predajov v skupine na účely určenia jeho podielu na trhu, čo však Súdny dvor posúdil ako platné z uvedeného dôvodu. Nemožno preto z toho vyvodiť, že sankcia uložená ADM je neproporcionálna."

103 Toto odôvodnenie nie je postihnuté právnou chybou.

104 Pokiaľ ide o už citovaný rozsudok Parker Pen/Komisia, z jeho bodu 94 vyplýva, že Súd prvého stupňa len uplatnil pravidla uvedené v bode 121 už citovaného rozsudku Musique Diffusion française a i./Komisia, pripomenutého v bode 100 tohto rozsudku.

105 Okrem toho Súdnemu dvoru neprináleží pri rozhodovaní o otázkach práva v rámci odvolania nahrádzať svojím posúdením z dôvodov spravodlivosti posúdenie Súdu prvého stupňa, ktorý rozhoduje o výške pokút udelených podnikom za porušenie práva Spoločenstva v rámci plnej rozhodovacej právomoci (rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný, bod 245 a citovaná judikatúra).

106 V dôsledku toho je namieste zamietnuť siedmy odvolací dôvod.

107 Z vyššie uvedeného vyplýva, že odvolanie sa musí zamietnuť.

O trovách

108 Podľa článku 69 ods. 2 rokovacieho poriadku uplatniteľného na základe článku 118 tohto istého rokovacieho poriadku na konanie o odvolaní účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže Komisia navrhla zaviazať ADM Company a ADM Ingredients na náhradu trov konania a títo nemali úspech vo svojich dôvodoch, je opodstatnené zaviazať ich na náhradu trov konania.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol a vyhlásil:

1. **Odvolanie sa zamieta.**

2. **Archer Daniels Midland Co. a Archer Daniels Midland Ingredients Ltd sú povinní nahradiť trovy konania.**

Podpisy